

Indkaldelse af idéer og forslag til ny Råstofplan

- debatoplæg og hovedspørgsmål

Januar 2025

Forord

Råstoffer er nødvendige til store byggeprojekter som nye motorveje, jernbaner og supersygehuse, men også til vedligehold af vores veje og til fremstilling af beton og mursten til boliger og erhvervsbyggeri. Det er regionens opgave at sikre, at den fremtidige råstofindvinding understøtter en økonomisk og miljømæssig bæredygtig udvikling baseret på en balance mellem samfundets behov for råstoffer og hensynet til natur, landskaber, klima, grundvandsbeskyttelse og levevilkår for de mennesker der bor, hvor råstofferne indvindes. Råstofplanen indgår endvidere som en del af regionens arbejde med FN's verdensmål for en bæredygtig udvikling.

Rammerne for råstofindvindingen fastlægges i råstofplanen – både hvad angår den overordnede strategi for forsyningen, retningslinjer og udlagte graveområder.

Regionsrådet har d. 25. november 2025 besluttet at revidere den nuværende Råstofplan 2020.

Jeg vil derfor, på Regionsrådets vegne, opfordre alle, borgere såvel som erhvervslivet, kommuner og organisationer, til at komme med bidrag til Region Syddanmarks strategi og politik på råstofområdet: hvordan skaffer vi de råstoffer der er behov for i nær fremtid, samtidig med at vi sikrer at der også er råstoffer nok og i de rette kvaliteter til kommende generationer?

Region Syddanmark indkalder derfor idéer og forslag til planlægningen.

Til åbning af debatten har vi formuleret en række hovedspørgsmål, som du kan se herunder.

Som led i indkaldelsen af ideer og forslag udsendes også en redegørelse med status på råstofområdet. Denne redegørelse kan ses på regionens hjemmeside sammen med dette debatoplæg. Baggrundsmaterialet for redegørelsen og informationer om planprocessen kan også ses på [regionens hjemmeside](#).

Der er mulighed for at bidrage med idéer og forslag til brug for planlægningen i otte uger fra d. 16. januar til 13. marts.

Poul Erik Jensen
Formand for Miljøudvalget

Hovedspørgsmål

Ansvarlig udnyttelse af råstofferne

Region Syddanmark arbejder for at følge FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling. Der er 17 verdensmål som forpligter FN's medlemslande til bl.a. en mere bæredygtig økonomisk vækst. Særligt ét verdensmål er relevant for råstofindvinding. Mål 12 hedder "Ansvarligt forbrug og produktion", og handler om at sikre bæredygtigt forbrug og produktionsformer. Ét af delmålene er, at vi inden 2030 skal nå frem til at bruge og håndtere naturressourcerne, som fx råstoffer, bæredygtigt." Region Syddanmark ønsker at fremme konkrete tiltag, der kan være med til at sikre, at der også i fremtiden er de råstoffer der er brug for.

Råstofferne sand, grus, sten og ler fornys ikke. Vores udfordring er på den ene side at skaffe de råstoffer, der er behov for i nær fremtid, samtidig med, at vi skal sikre, at der er råstoffer nok og i de rette kvaliteter til kommende generationer. Det betyder at der på sigt skal findes nye veje, så forbruget begrænses og brugen effektiviseres.

- Hvordan kan regionen være med til at fremme en ansvarlig udnyttelse af råstofferne sand, grus, sten og ler?
- Hvordan kan regionen og interessenterne være med til at understøtte en højere grad af brug af fornybare materialer, genanvendelse af projektjord og direkte genbrug?
- Hvordan kan regionen være med til at sikre, at råstoffer af høj kvalitet, ikke anvendes til formål, hvor lavere kvaliteter kan opfylde behovet?

Efterbehandling: Natur, biodiversitet og byudvikling

Når råstofferne i et område er udnyttede, kan de efterbehandlede grave bruges til en række andre formål. Det kan fx være ny natur, byudvikling, rekreative områder eller landbrug. Formålet med efterbehandling af råstofgraven er i høj grad op til lodsejerne.

Biodiversiteten i Danmark er under pres. Efterbehandling af råstofgrave giver en unik mulighed for at skabe næringsfattige naturområder, der kan medvirke til at bremse tilbagegangen i den biologiske mangfoldighed. Regionen kan imidlertid kun kræve, at der efterbehandles til natur, hvis der er konkrete miljøforhold, der gør det nødvendigt. En efterbehandling til ekstensiv drift kan desuden medvirke til at sikre beskyttelsen af fremtidens drikkevand.

Formålet med efterbehandling af råstofgrave er i høj grad op til lodsejerne, og det vil i mange tilfælde være frivilligt, hvis gravene skal efterbehandles til særlige formål.

- Hvordan kan regionen være med til at fremme en efterbehandling der gavner natur og biodiversitet?
- Hvordan kan råstofindvinding spille sammen med en efterfølgende arealanvendelse til fx byudvikling, skovrejsning, grundvandsbeskyttelse eller energianlæg?
- Kan der indgås partnerskaber for efterbehandling, der øger værdien for lokalsamfundet?

Retningslinjer

Retningslinjerne i råstofplanen udstikker de overordnede rammer for råstofindvinding og ressourcebeskyttelse i regionen. Retningslinjerne skal være så overordnede, at der er plads til en konkret afvejning. Der kan ikke laves generelle retningslinjer for fx efterbehandling til bestemte formål.

Der opsamles løbende erfaringer gennem den praktiske anvendelse af råstofplanens retningslinjer.

- Hvilke hensyn skal tilgodeses med retningslinjer?
- Er det de rigtige retningslinjer vi har i Råstofplan 2020? skal de justeres?
- Er der nye retningslinjer det er vigtigt at få med i den nye plan?

Forsyning med sand, grus og sten

I den gældende råstofplan er strategien for forsyningsstrukturen for de kommende år fastlagt, og kan opsummeres i to hovedpunkter:

- Regionens fire delområder: Sønderjylland, Sydvestjylland, Trekantområdet og Fyn skal være selvforsynende med sand, grus og sten.
- Forsyningshorisonten inden for graveområderne skal svare til efterspørgslen i 17 år i hvert af de fire delområder.

Strategien for forsyningsstrukturen med selvforsyning i hvert af regionens fire delområder er valgt ud fra ønsket om en balance mellem minimering af transport og hensynet til landskaber, natur og menneskers sundhed. Samtidig medvirker den valgte struktur til, at transportafstanden i sig selv ikke bliver en væsentlig fordyrende faktor. Når behovet for ressourcer i delområder bestemmes, skal det dække både det lokale behov og den forsyning, der bidrages med fra delområde til andre dele af regionen, andre regioner og udlandet.

Transporten ud af de enkelte delområder inddrages derfor i vurderingen af råstofbehovet.

Den samlede forsyningshorisont er mere end 24 år for regionen som helhed med de nuværende udlæg af graveområder. Mere end halvdelen af ressourcen ligger i Aabenraa og Haderslev kommuner. I de øvrige delområder er planens mål ikke eller kun akkurat opnået.

- Skal regionen fortsat arbejde for selvforsyning i fire delområder?
- Skal der udpeges nye graveområder? Og hvad bør vægtes højst ved eventuelle udlæg af nye graveområder?
- Skal begrænsning af transportafstanden fortsat indgå i strategien for udpegnings af graveområder?

Med en forsyningshorisont på ca. 17 år for hvert af de fire delområder sikres det, at der er ressourcer nok, hvis det besluttes ikke at revidere råstofplanen, før den udløber efter 12 år. De 17 år er også med til at tage højde for usikkerheder i beregningerne og i at der vil være lodsejere, der ikke ønsker råstofgravning på deres ejendom. Med en forsyningshorisont på 17 år opretholdes forsyningssikkerheden dermed også.

Redegørelsen for råstofområdet, der var i høring i sommeren 2024 peger på, at der særligt på Fyn er en kort forsyningshorisont, men der kan også være en begrænset forsyningshorisont og dermed en lidt længere transport i nogle lokalområder i Jylland. Andre steder er der ressourcer i de udlagte graveområder til en væsentligt længere periode, end de 17 år, der er målsætningen i Råstofplan 2020.

Nye graveområder giver nye muligheder for at indvinde råstoffer, men de begrænser også brugen af arealer til andre formål. Nye råstofgrave medfører også, at ny lokalområder bliver påvirkede – både de mennesker der bor der og lokal natur, miljø og landskab.

I råstofloven er det beskrevet, at regionsrådet skal udarbejde en plan for indvinding af og forsyning med råstoffer. Råstofplanen skal omfatte en periode på mindst 12 år.

- Skal regionen fortsat arbejde med en forsyningshorisont på 17 år?
- Hvad er fordele og ulemper ved en forsyningshorisont længere end 12 år?

Restressourcen i de udlagte graveområder varierer på tværs af regionen.

- Er der behov for nye graveområder i hele regionen?

Graveområder uden påbegyndt råstofgravning

Rundt om i regionen er der flere graveområder, der har været en del af råstofplanlægningen gennem flere planperioder, uden at der er påbegyndt råstofgravning. Det kan der være flere årsager til. Det kan fx være, at lodsejer for nuværende ikke ønsker råstofgravning, men det kan også være praktiske forhold der gør indvinding vanskelig eller at detailundersøgelser har vist, at

der ikke er den ressource, der blev forventet da arealet i sin tid blev udlagt som graveområde. Sådanne forhold vil have indflydelse på om der i et område er en tilgængelig ressource.

Nogle steder kan der værre forhold, der gør at eksisterende graveområder ikke kan udnyttes.

- Er der barrierer for råstofindvinding i konkrete graveområder, der har betydning for den tilgængelige ressource?

Forsyning med teglværksler

På Fyn er der udlagt graveområder for både rød- og gulbrændende ler. Da udpegningerne og de tilhørende retningslinjer for rødbrændende ler er forholdsvis nye, kan det være relevant at belyse, om de lever op til formålet om på den ene side at tilgodese teglproduktionen og på den anden side at varetage natur- og miljøinteresserne. Samtidig kan det være relevant at overveje, om udviklingen i teglproduktionen gør, at der skal justeres på udpegningen af graveområder, både i forhold til de mængder, der er udlagt, og om lerets kvaliteter lever op til moderne krav.

Under høringen af redegørelsen for råstofområdet, er det påpeget, at ressourcen af rødbrændende ler i de udlagte graveområder på Fyn, er tæt ved at været færdigudnyttet.

I Jylland er der graveområder for gulbrændende ler og interesseområder for rødbrændende ler. Råstofplanens retningslinjer foreskriver, at der kan gives tilladelse til indvinding af rødbrændende ler uden for graveområder til en dybde af max 2 m i det åbne land, hvis det ikke er i strid med andre væsentlige hensyn.

I de seneste år er der sket en stigning af indvinding af ler til teglproduktion, og samtidig sker der en løbende udvikling i, hvilke lerkvaliteter der er behov for.

- Er der udlagt ler nok i graveområderne på Fyn?
- Er det de rigtige lerkvaliteter der er udlagt i graveområderne på Fyn?
- Er det de rigtige retningslinjer der er for indvinding af rødbrændende ler i Jylland og på Fyn?

Udlagte områder for teglværksler i Sydvestjylland

I Varde og Esbjerg kommuner er der udlagt ca. 83 km² som interesse- og graveområder for ler. I regionens tid, har der været to teglværker i området. Teglværket i Nordenskov lukkede i 2010 og teglværket i Gørding lukkede i 2024.

I lyset af at der ikke længere er teglværker i området, kan det være relevant at tage lerområderne i disse kommuner ud af råstofplanen. Derved frigives arealerne til anden anvendelse.

- Skal der fortsat være reserveret arealer til teglværksler i Varde og Esbjerg Kommuner?

Forsyning med klæg

Ved Vadehavet beskyttes lavtliggende områder af diger. Digerne er typisk opbygget af en sandkerne og øverst et lag af jordarten klæg. I Råstofplan 2020 er der udlagt syv nye graveområder fordelt langs vadehavskysten mellem Esbjerg og Højer. For nuværende er det ikke muligt at estimere behovet for klæg til forstærkning af digerne. I lyset af de klimaforandringer, der kommer over de kommende år, må det imidlertid forventes, at der er behov for at forstærke digerne langs Vadehavet. De udlagte områder anslås at være tilstrækkelig til mange års almindeligt vedligehold og til flere forstærkningsprojekter.

Med kommende klimaforandringer kan der være behov for at forstærke digerne langs Vadehavet. Foreløbig er der dog kun beskrevet få projekter.

- Hvor stor en ressource er der behov for og er behovet forskelligt på forskellige digestrækninger?

Send dit forslag til regionen

Hvis du har idéer og forslag til planlægningen kan du sende dem til regionen gennem høringsportalen som du finder i dette link: [Høringsportal](#). Regionen modtager idéer og forslag fra d. 16. januar til 13. marts 2025.

Hele råstofplanen er til debat. Det er i denne høring, regionen tager imod forslag til bl.a. indsatser i planperioden, strategi og retningslinjer og nye graveområder. De spørgsmål der er stillet ovenfor er ikke en udtømmende liste - alle er velkomne til at rejse temaer der er relevante for råstofplanlægningen.

Forslag til nye graveområder eller udvidelser af eksisterende graveområder skal indsendes i høringsperioden for at komme i betragtning som nye graveområder i den kommende råstofplan.

Regionen behandler alene dokumenterede forslag til nye graveområder. Det vil sige, at forslaget som minimum skal indeholde et præcist kortbilag af det foreslåede område, en beskrivelse af beliggenheden (adresse og matrikelnumre) samt dokumentation og beskrivelse af den forventede råstofressource i form af boringsbeskrivelser, prøvegravning eller anden geofysisk eller råstofgeologisk kortlægning samt information om den forventede råstofmængde.

Region Syddanmark
Damhaven 12 . 7100 Vejle
Tlf. 7663 1000

regionsyddanmark.dk

Region Syddanmark